

Ábendingar og tillögur v. skattalegs umhverfis þriðja geirans

Efnisyfirlit:

Stutt kynning á Sorgarmiðstöð:	1
Ósk um tillögu frá starfshópi	2
Tillögur Sorgarmiðstöðvar	3
Hugsanleg skilgreining á hugtakinu almannaheill og atvinnurekstur í lögum um tekjuskatt	3
Skattskylda fjármagnstekna hjá félögum sem starfa til almannaheilla	4
Gjafafrádráttur atvinnufyrirtækja og mögulega einstaklinga	4
Málaflokkar gjafafrádráttar	5
Aðrir skattalegir hvatar	5
Annað sem er nauðsynlegt að komi fram	5

Stutt kynning á Sorgarmiðstöð:

Sorgarmiðstöð er regnhlífarsamtök grasrótarfélaga á sviði sorgarúrvinnslu. Stofnendur Sorgarmiðstöðvar eru:

- **Ný dögum kt. 441091-1689.** Tilgangur félagsins er að styðja syrgjendur og þá sem vinna að velferð þeirra.
- **Birta - landssamtök kt. 670514 1610.** Samtökin hafa það að markmiði að styðja við foreldra sem misst hafa börn og/eða ungmenni án nokkurs fyrirvara.
- **Ljónshjarta kt 601213-0950.** Samtök til stuðnings yngra fólki (20-50 ára) sem misst hefur maka og börnum þeirra.
- **Gleym mér ei - styrktarfélag kt.601213-0950.** . Félag sem er til staðar fyrir þá sem verða fyrir missi á meðgöngu eða stuttu eftir fæðingu.

Félögin eiga það sameiginlegt að vera góðgerðarfélög/mannúðarfélög fyrir syrgjendur, s.s. foreldra, maka og börn. Í stjórnnum félaganna sitja yfirleitt einstaklingar sem hafa misst ástvin.

Upphafið að stofnun Sorgarmiðstöðvar má rekja til vinnufundar sem haldinn var í mars 2017 um spurninguna „Hvað getum við gert betur í þjónustu við syrgjendur á Íslandi?“ Þar komu saman 28 manns sem starfa með einum eða öðrum hætti með syrgjendum, bæði úr heilbrigðisstéttum, frá lögreglu, þjóðkirkjunni og áður nefndum grasrótarsamtökum. Fundurinn skilaði þeirri eindregnu niðurstöðu að bæta

þyrfti þjónustu við syrgjendur. Aðstoðin væri of dreifð, ekki samhæfð eða samræmd og af ýmsu tagi. Því væri æskilegt að koma upp miðstöð þar sem fá megi upplýsingar um alla þjónustu á einum stað, með símtali, heimsókn og á vefsíðu. Áðurnefnd félög tóku því höndum saman og hófu formenn þeirra undirbúning að stofnun Sorgarmiðstöðvar. Undirrituð stuðningsyfirlýsing barst frá ýmsum aðilum og í nóvember 2018 fékk Sorgarmiðstöð kennitölu. Sorgarmiðstöð fékk í framhaldinu styrki frá félagsmálaráðuneytinu og heilbrigðisráðuneytinu og fengust samtals 2,5 mkr sem afhentar voru í mars 2019. Þar með skapaðist grundvöllur til að hefja starfsemi samkvæmt tilgangi, markmiðum og áætluðum verkefnum í samþykktum Sorgarmiðstöðvar. Félagið hefur fengið úthlutað aðstöðu í Lífsgæðasetri á St. Jósefsspítala í Hafnarfirði. Stefnt er að því að opna heimasíðu og kynna dagskrá Sorgarmiðstöðvar fimmtudaginn 12. september n.k.

Samtökin eru opin fyrir því að fleiri góðgerðarfélög falli undir starfsemi Sorgarmiðstöðvar enda eru sömu og/eða svipaðir hagsmunir í húfi fyrir félagsmenn þeirra samtaka sem þar myndu falla undir.

Ósk um tillögu frá starfshópi

Þann 1. apríl sl. skipaði fjármála- og efnahagsráðherra starfshóp til að fara yfir skattalegt umhverfi þeirrar starfsemi sem fellur undir þriðja geirann, þ.e. starfsemi sem fellur hvorki undir einkageirann né opinbera geirann, sjá nánar:

<https://www.stjornarradid.is/efst-a-baugi/frettir/stok-frett/2019/04/09/Skattalegt-umhverfi-thridja-geirans-styrkt/>.

Þar má t.d. nefna íþróttafélög, björgunarsveitir, **góðgerðarfélög og mannúðarsamtök**. Í skipunarbréfinu kemur fram að einnig verði horft til menningarstarfsemi eftir því sem við getur átt, bæði listasöfn og hvers kyns annað menningarstarf.

Starfshópnum er ætlað að leggja fram tillögur að breytingum, eftir atvikum á reglugerðum og lögum, sem gilda um skattlagningu á þeirri starfsemi sem fellur undir þriðja geirann eða telst til menningarstarfsemi. Starfshópurinn skal hafa að leiðarljósi að skattalegt umhverfi geti eflt og styrkt það mikilvæga starf sem unnið er af þúsundum sjálfboðaliða um allt land. Sérstaklega verði horft til þess að enn frekar verði hvatt til þess að einstaklingar og lögaðilar leggi starfsemi þriðja geirans lið. Þá verði leitast við að auka samræmi í lögum og reglum við sambærilega starfsemi í nágrannaríkjum okkar þar sem það er til bóta.

Á fundum starfshópsins hafa ákveðin atriði verið tekin til skoðunar. Þau helstu eru eftirfarandi:

- hugsanleg skilgreining á hugtökunum „almannaheill“ og „atvinnurekstur“ í lögum nr. 90/2003 um tekjuskatt,
- skattskylda fjármagnstekna hjá félögum sem starfa til almannaheilla,
- gjafafrádráttur atvinnufyrirtækja og hugsanlegur gjafafrádráttur einstaklinga,
- málaflokkar gjafafrádráttar,
- aðrir skattalegir hvatar, s.s. hugsanleg undanþága frá stimpilgjaldi, lækkun fasteignaskatts, aukinn innskattsréttur í virðisaukaskatti og endurgreiðsla virðisaukaskatts af húsnæði undir starfsemi til almenningsheilla.

Í vinnunni hefur komið fram mikilvægi þess að **fá fram sjónarmið hagsmunaaðila** sem tengjast starfsemi þriðja geirans. Í ljósi þess óskar starfshópurinn hér með eftir afstöðu hagsmunaaðila til ofangreindra atriða sem hafa ásamt öðrum verið til umræðu á fundum starfshópsins.

Auk þess er óskað eftir öðrum ábendingum og/eða tillögum frá hagsmunaaðilum sem stutt geta við vinnu starfshópsins eða aðgerðum sem stuðlað geta að eflingu og styrkingu á skattalegu umhverfi þriðja geirans. Samhliða þessu er óskað eftir afstöðu hagsmunaaðila til nágildandi skattareglna og þá hvort að sýnilegar hindranir séu til staðar á nágildandi regluverki vegna skattlagningar á þeirri starfsemi sem talin er falla undir starfsemi þriðja geirans.

Starfshópurinn mun m.a. nota þau gögn sem hann fær í hendur til að vinna skýrslu um aðgerðir til að efla og styrkja skattalegt umhverfi þriðja geirans.

Samandregnar niðurstöður úr innsendum erindum verða birtar í skýrslunni en tillögur verða ekki sundurgreindar eftir hagsmunaaðilum.

Frestur til að skila inn ábendingum og/eða tillögum til starfshópsins er til og með föstudeginum 30. ágúst 2019. Senda skal ábendingar og/eða tillögur í samráðsgátt stjórnvalda, <https://samradsgatt.island.is/>.

Ath.: Framlenging frests til að skila inn ábendingum og tillögum er til. 9. sept. 2019.

Tillögur Sorgarmiðstöðvar

Sorgarmiðstöð mun sem hagsmunaaðili koma með þau sjónarmið er varðar góðgerðar- og mannúðarfélög hvers konar eins og við getur átt.

1. Hugsanleg skilgreining á hugtakinu *almannaheill* og *atvinnurekstur* í lögum um tekjuskatt

Almannaheill er hugtak sem nær til hagsmuna almennings og er oft notað þegar bornir eru saman einkahagsmunir og almannahagsmunir.

Hagsmunir almennings eru m.a. þeir að búa við öryggi, heilbrigðisþjónustu, tækifæri til menntunar, tækifæri til atvinnuþátttöku og tækifæri til að dafna og njóta lífsgæða við bestu mögulegu skilyrði í nútíma þjóðfélagi svo fátt eitt sé nefnt.

Hagsmunir eins og t.d. réttur til lífs, réttur mannhelgi og réttur til frelsis eru réttindi sem varin eru af Mannréttindasáttmála Evrópu. Slíkur réttur er þó ekki jafn sjálfsagður alls staðar í veröldinni og því erum við að horfa til atriða sem hafa áhrif í nærsamfélaginu okkar og þeirra hagsmuna sem samtök eins og Sorgarmiðstöð geta haft áhrif á.

Þegar stuðla á að bættari almannaheill þá er oft vísað til atvika, aðgerða og/eða úrræða sem stuðla að bættari lífsgæðum fyrir almenning. Inntak hugtaksins vísar því til þess að hagsmunir almennings séu í fyrirrúmi. Ógerningur er að telja upp tæmandi allt það sem fellur undir hugtakið *almannaheill* enda getur það verið ólíkt á milli t.d. menningarheima, heimshluta, landshluta og þróunar í samfélögum. Í þróuðum samfélögum má gera ráð fyrir því að réttindi til að njóta mannréttinda séu komin lengra á veg og talið sjálfsagðari en í vanþróaðri ríkjum.

Almannaheillasamtök: Undir hugtakið geta fallið samtök eins og t.d. náttúruverndarsamtök, björgunarsveitir og góðgerðarfélög. Slík félög eru ekki rekin í hagnaðarskyni. Félögin geta notið fjárhagsstuðnings frá hinu opinbera og/eða verið rekið með sjálfsaflafé.

Góðgerðarfélög eru rekin af heilindum með það að markmiði bæta lífsgæði hópa af einstaklingum sem deila sameiginlegri reynslu eða brenna fyrir sameiginlegan málstað. Almannaheillasamtök stuðla þannig með starfsemi sinni að bættari almannaheill í samfélaginu.

Hugtakið *almannaheillasamtök* er breitt hugtak fyrir *sjálfstæð félög* sem hafa annan tilgang en þann að skila hagnaði eða greiða út arð til einkaaðila s.s. til stjórnenda og/eða hluthafa.

Á ensku er oft talað um *Non Profit Organization* þ.e. óhagnaðardrífín samtök.

Við teljum það utan við stefnu og markmiða Sorgarmiðstöðvar að skilgreina hugtakið *atvinnurekstur* en það má þó taka fram að þegar fjallað er um atvinnurekstur þá er markmið einkafyrirtækja á almennum markaði almennt það að skila hagnaði til eigenda/hluthafa og stjórnenda.

2. Skattskylda fjármagnstekna hjá félögum sem starfa til almannaheilla

Flest góðgerðarfélög hafa ekki mikið fé til ráðstöfunar og yfirleitt eru stjórnarmeðlimir, félagsmenn og aðrir sem starfa fyrir viðkomandi félag, í sjálfböðavinnu fyrir félagið. Oft á tíðum treysta félög á góðvild fyrirtækja þegar keypt er vara og/eða þjónusta, eins og t.d. auglýsingar og auglýsingavörur, og kemur sú góðvild þá fram í formi afsláttar og/eða styrkja. Sjálfböðavinna felur oft í sér heilmikla viðveru og starf er lýtur að fjáröflun hvers konar. Því er það grátlegt að hið opinbera skuli kroppa í það fé sem einstaklingar afla fyrir viðkomandi félag þar sem hugsjónin ein er höfð að leiðarljósi.

Við leggjum það til að góðgerðarfélög njóti undanþágu í lögum nr. 94/1996 um staðgreiðslu skatts á fjármagnstekjur enda um verulega ósanngjarnan skatt að ræða m.v. ofangreindar forsendur enda rennur allt fé sem aflað er til viðkomandi félags og félagsmanna.

3. Gjafafrádráttur atvinnufyrirtækja og mögulega einstaklinga

Leiða má líkur að því að skattafrádráttur atvinnufyrirtækja vegna fjárhagslegs stuðnings/styrkja til góðgerðarfélaga/mannúðarsamtaka ýti undir samfélagsleg viðmið fyrirtækjanna og verði hvati til þess að fyrirtæki taki þátt í að styðja við samtök sem hafa það að markmiði að bæta samfélagið okkar. Með því að veita fyrirtækjum skattalega ívilnun þegar mannúðarsamtök/góðgerðarfélög njóta fjárhagslegs stuðnings fyrirtækis er einnig stuðlað að því og aðilar hvattir til þess að birta í samfélaglegum áherslum sínum hvernig samfélagsábyrgð birtist í starfsemi fyrirtækja. Í nútíma samfélagi eru hvert fyrirtækið á eftir öðru að birta samfélagsskýrslur sínar. Eru slíkar skýrslur notaðar m.a. sem markaðsefni auk þess sem fjárfestar horfa í auknum mæli til samfélagslegrar ábyrgðar fyrirtækja. Fyrirtæki sem sýna samfélagslega ábyrgð í starfsemi sinni eru t.d. farin að njóta betri kjara á fjármálamarkaði, s.s. í formi grænna skuldabréfa.

Þá má einnig vekja athygli á því að mestar líkur eru á því að starfsmenn fyrirtækja leiti sér stuðnings til góðgerðarfélaga einhvern tímann á lífsleiðinni, t.d. í kjölfar missis. Þá er erfitt að vera einn í sorginni.

Sé horft til nágranna- og vinabjóðar okkar Danmerkur þá vekur athygli að skv. landslögum þar þurfa góðgerðarfélög að uppfylla ákveðin skilyrði, s.s. er lúta að skráningu félaga og ársreikningaskilum, til að fyrirtæki njóti frádráttar m.t.t. styrkfjárhæðar. Fyrirkomulagið í Danmörku er þannig að fyrirtæki njóta frádráttar þegar þau styrkja góðgerðarfélög sem uppfylla þau skilyrði.

Við leggjum til að fyrirtæki og einstaklingar njóti skattaívilnunar þegar góðgerðarfélög eru styrkt um ákveðna fjárhæð. Svo er útfærsluatriði hvaða fjárhæðir koma til skoðunar en sú fjárhæð þarf að haldast í hendur við þann hvata sem þarf til að virkja fyrirtæki.

4. Málaflokkar gjafafrádráttar

Þessi málaflokkur þarfnast nánari útskýringar.

Er t.d. um að ræða þegar góðgerðarfélag kaupir tæki fyrir spítala, þá getur viðkomandi félag sótt um að fá virðisaukaskatt endurgreiddan?

Slíkt ætti að vera sjálfsgott og auðsótt og kallast á við lið 5 hér aftar og lið 3 hér framar. Mikilvægt er að reglur séu skýrar enda eru einstaklingar sem vinna í sjálfboðavinnu fyrir góðgerðarfélög ekki sérfræðingar í skattarétti eða í slíku umhverfi þó að oft njóti þeir aðstoðar fagaðila í bókhaldi og ársreikningaskilum.

5. Aðrir skattalegir hvatar

Góðgerðarfélög eru undanþegin skattskyldu skv. 5. mgr. 2. gr. laga nr. 50/1988 um virðisaukaskatt. Eigi að síður greiða góðgerðarfélög fullan virðisaukaskatt af öllum útgjöldum sem félögin inna af hendi, s.s. vegna kaupa á vörum (t.d. kynningarefni fyrir félög) og þjónustu (t.d. greiðslur vegna fræðslu til félagsmanna). Það leiðir til þess að fjármagn sem félögin afla með hverskyns fjáröflunum og styrkjum rýrnar og minna verður eftir af fjáröflunarfé sem renna ætti óskipt til félagsmanna. Styrkir sem renna til félaganna frá fyrirtækjum og einstaklingum eru yfirleitt veittir í þeirri trú að þeir renni óskiptir til starfsseminnar. Það gengur þvert gegn góðri trú styrkveitenda að hlutfall af veittum styrkjum renni til ríkissjóðs í formi skatta.

Við leggjum til að:

- a) nýju ákvæði verði bætt við í lög nr. 50/1998 þar sem góðgerðarfélögum er veitt heimild, að uppfylltum ákvæðnum skilyrðum, til þess að fá útlagðan virðisaukaskatt endurgreiddan inn á reikning félagsins. Þannig njóti félagsmenn ágóðans auk þess sem styrkveitendur geti raunverulega verið í góðri trú um að þeirra framlag renni óskipt til viðkomandi félags.
- b) sérstakur lagabálkur verði gerður um góðgerðarfélög sbr. liður 6.

6. Annað sem er nauðsynlegt að komi fram

Engin heildstæð lög eru til um góðgerðarfélög. Telja má að full ástæða sé til að sérstakur lagabálkur (sérlæg) um góðgerðarfélög m.t.t., m.a. stofnunar, skilgreiningar, skattahagræðis, reksturs og loka félaga, í ljósi þess að góðgerðarfélög og mannúðarfélög á Íslandi eru fjölmörg og velta töluverðu fjármagni á ári hverju.

Einnig má vekja athygli á því að foreldrar sem missa barn og/eða ungmenni njóta engra réttinda. Sama á við um börn og ungmenni sem missa foreldri. Það þarf að skoða m.t.t. dánarorlofs og annars stuðnings í heilbrigðiskerfinu. Við mælum með því að heildstæðu kerfi verði komi á fót í samstarfi við hagaðila.

Ef horft er til þeirra félaga er rita þessa greinargerð þá ætti öllum að vera það ljóst, a.m.k. þeirra sem reynt hafa á eigin skinni, að við slíkan ótímabæran missi sem er andstæður öllum náttúrulögmálum, er fótunum kippt undan einstaklingum í ótilgreindan tíma. Sumir aðstandendur stíga aldrei aftur í fæturnar eða

komast út úr myrkrinu án stuðnings. Markmið félaganna er sá að gera aðstandendum kleift að lifa með breyttum aðstæðum, fá styrk og auka lífsgæði sem annars hefðu mögulega ekki verið til staðar.

Ef einungis er horft á fjárhagslegan ávinning af starfsemi góðgerðarfélaga getur jafningjastuðningur stýtt þann tíma sem fólk er frá atvinnu, stuðlað að bættri heilsu aðstandenda og búið til farveg fyrir sorgarúrvinnslu sem annars hefði ekki farið fram. Sá stuðningur er ómetanlegur fyrir einstaklinga og er augljóslega hagkvæmur fyrir þjóðarbúið.

Góðgerðarfélög eru almennt að veita þjónustu og stuðning til aðila sem hafa ekki getað leitað eftir þjónustu hjá hinu opinbera. Því má segja að góðgerðarfélög séu að fylla í göt þar sem opinberri þjónustu, yfirleitt heilbrigðisþjónustu, sleppir. Góðgerðarfélög sem starfa í anda mannúðar og stuðla að bættri heilsu félagsmanna sinna (líkamlegri og ekki síður andlegri), veita yfirleitt einstaklingum er til þeirra leita einhver úrræði s.s. jafningjafræðslu, viðtöl og fjárhagslegan stuðning, og eru almennt til þess fallin að bæta lífsgæði fólks.

Það þarf ekki að deila um mikilvægi góðgerðarfélaga í samfélaginu og því eru málefnaleg rök sem hníga í þá átt að hið opinbera bæti skilyrði félaganna, hlúi að þeim og veiti þeim farveg til þess að halda áfram því góða starfi sem þar fer fram.

Hagsmunir hins opinbera af því að halda um slíka starfsemi eru ekki minni en hagsmunir félaganna og félagsmanna þeirra af því að njóta skattalegs hagræðis.

Í þeirri þjóðfélagsumræðu sem ofarlega er á baugi, þá er einnig hægt að fella góðgerðarfélög undir fjölmörg heimsmarkmið Sameinuðu þjóðanna sem Ísland hefur skuldbundið sig til að innleiða. Þannig gætum við sem samfélag þætt saman þá samfélagslegu hagsmuni sem allir hafa af því að njóta stuðnings góðgerðarfélags.

Ritað fyrir hönd Sorgarmiðstöðvar

Reykjavík 6. september 2019,

Helena Rós Sigmarsdóttir

Anna Lía Björnsdóttir

Ína Lóa Sigurðardóttir

Hulda Guðmundsdóttir

Guðrún Jóna Guðlaugsdóttir